

№ 28. 1925/26.

4.—

15. III. 1926

COMEDIA

Мара Таборско, чланица београдског Народног Позоришта: последњи снимак, из Прага, с последњег тамошњег гостовања у Народном Дивадлу, пре месец дана.

Mara Taborška, članica beogradskog Narodnog Pozorijšta: poslednji snimak, iz Praga s poslednjeg tamošnjeg gostovanja u Narodnom Divadlu, pre mesec dana.

Comoedia

излази сваког понедеоника. Главни уредник *Никола Б. Јовановић*. Власник: Издавачко Удружење „Илустрација“ — Београд. Косовска 11.

Света Јованка

Три интервјуа пред премиеру Шоовог дела у београдском Н. Позоришту

У четвртак је премиера овог комада, који је изазвао толико дивљења, донео једну велику галско-саксонску књижевну свађу и турнир литерата, где за мало стари свађалица Шо није, у контумацији и *in effigie*, поделио судбину са својом јунакињом, коју је ипак он највише прославио, па да се и та сензација заборави и остане само одо неподељено дивљење целига културног света, које се обнавља из вечери у вече. Код нас, у београдском театру, имаће сно тек да се роди, и то ће бити у четвртак.

Бернард Шо је, ради бољег разумевања своје „хронике у шест слика с епилогом“, дао своме делу један магистралан предговор. Ми смо из њега, у последњих неколико бројева, донели главније одломке, а сада доносимо и три интервјуа: са директором драме престоничког театра, г. др. *Бранком Гавелом*, од којега ипак нијесмо тражили да нам прича о својој режији комада у Загребу, него да нам, као одличан познавалац Шаа, помогне ући у срж његове уметности; други од редитеља комада г. *Исајловића* и трећи од г-ђе *Ризинић*, наше интерпретаторке Шоове јунакиње.

I. Г. Д-р Бранко Гавела о креативној тајни Бернарда Шаа и о православним елементима у Јованчину „протестантизму“.

Кад ге г. др. Гавела одлучи да даде „интервју“, он у ствари даје „експозе“ и зато је најбоље не прекидати га. Из више разлога: он се на „интервју“ одлучује тек кад његова нервоза, ма из којих разлога, досегне кулминацију, и си своје најбоље мисли даје ходајући (што бржи корак, у толико лепша мисао). Као неки уметнички акумулатор, који није у стању примити више, и празни се, згодним додиром. За нас јавинаре је најкорисније кад се то врши у стенограм. Зато: ке прекидајте нервозу питањима, јер си ће се ипак вратити на оно што њега преокунира, а — ово је важно — он је толико театрски човек, у згради театра, да њега сиде увек преокушира оно што ће и гледаоца највише занимати. Ваша улога интервјуисте нека се сведе само на то да му појачате нервозу, ако је потребно. И зато никад нећете добити интервју од прве, кад затражите, али ћете га добити увек кад се не надате.

— Дакле о „Светој Јованци“. г. директоре!

— Експлицирати ствар заиста јема смисла, јер она је толико јасна из Шоовог предговора, а и сама драма није ништа друго до демонстрација предговора, тако да ту, у ствари, и нема неких психолошко-егзегетичких проблема. И толико је јасно да је Шо било стало до тога да Јованку прикаже као тип генијалнога човека, кол којега његова генијална интуиција мора његовој околини изгледати чудном, управо чудом!.. Психолошки интересантно и управо једини психолошки проблем у „Св. Јованци“ јесте: тумачење факта да Јованчина генијалност своје интуиције пројинира на неке конкретне фигуре као на своје помоћнике. То су: Света Катарина и св. Архангел Михаило. А ту нам је Шо, у ствари, остао дужан објашњења, јер је овако јако згуснуто персонифицирање властите фантазије у неке визије, које се подижу до јачине халуцинација, феномен управо пталочки. Међутим, Шо држи своју јунакињу апсолутно на природном терену.

— Па шта је то онда?

Дубоки познавалац Шаа се часмејао, рекавши:

— Е, видите, ту наас је Шо преварио својом театарском праксом. Он нам је место решења психолошког дао решење лирско... Сетимо се, за часак, оног места из V слике у цркви, кад се у Јованчину души глас звона преплиће с гласом њених фантазмагорија! Шо је од Јованке-весника направио Јованку-песника. Може бити се стари Шо ту с нама и напаљио, па ни он ни његова Јованка не верују у оне гласове већ их, и једно и друго, употребљавају да нас, кукавне психолошке скептике, поведу онамо камо они хоће!

Ту је др. Гавела — познавалац Шаа — прешао на Шов проблем о театру:

— Необична је ствар како је Шо, управо не чинећи никде концепција театру, него идући чисто за својом конструктивном мисли и идејом, ипак направио ванредно добар театар. Један ванредно добар театар који је од необичног ефекта чак и тамо где је, противно свим старим театарским праксама, по среди чист разговор, као на пример у IV. слици, која није ништа друго него разговор и то о теоретским проблемима политике и социологије. (У осталом, Шо је у свом најновијем делу, у „Метузалему“, на чисто филозофској основи саградио читаву трилогију)... Или, узмите, молим вас, „Лекара у недоумини“, где је V. чин, стварно теоретска рекапитулација IV. чина, па ипак делује не само на слушаона, већ и на онога ко игра. У чему лежи тајна?

Опет осмех, пред хипотезу:

— Можда лежи у примеси хумора — мали један точак његове машинерије — и Шоова иронија према његовим фигурама. У њима се њихов аутор никад не губи. Он их увек види, спишљиво их види. Та иронија његова према сопственим фигу-

Stanislav Gruszczynski,
tenor varšavske opere,
na gostovanju u Beogradu.
Kao Trubadur i kao Don-

Hose u Varšavi.

— Foto: Leo Forbert, Warszawa —

1

Станислав Грушчински,
тенор варшавске опере,
на гостовању у Београду.
Као Трубадур и као Дон-

Хосе у Варшави.

— Foto: Leo Forbert, Warszawa —

Станислав Грушчински, тенор варшавске опере, на гостовању у Београду. Интересантан табло: прослављени пољски тенор у свима својим улогама.

— Photo: Leo Forbert, Warszawa —

рама избија у целоме делу. Али он их гледа, оне су му пред очима, и си ни за један тренутак у њих не бежи...

— „Ми“ смо се мало удаљили, иако се, чини ми се, нисмо удаљили? Говорили смо о томе да Шо прави добар театар и онда кад, у ствари теоретиште?

— Јест, ту је Шо показао да театар идеја још увек ге мора бити театар досаде. А тај из лежи у необично живој пластици ликове који су носиоци тих идеја. Па ипак си те ликове није конструисао ни као *porte-voix* својих идеја, нити их је тесао из неких историско-верних фрагмената, а нису ти ликови, на-покон, ни — неки мали Шоови.

— Па шта су?

Опет онај осмех, первозно слегање рамениха, и хипотеза, овога пута извесност за директора драме:

— Креативна тајна Шоова. Ту избија песник, који се не мери нити се анализира, јер како ћете мерити и анализирати његову креативну песничку фантазију?!

— Па ипак би се могло истражити неко релативе те тајне?

— Решење? Какво? То ја не знам решити. Јер значило би то: дати психологију песништва на подлози Шса. И те су креације тако живе да режисер, кад ступа пред Шово дело, ступа и пред готов сценски живот, коме није потребно тек уливати театарску душу.

— Овде би, г. директоре, управо имао да настави г. Исајловић, и то ће он, верујем, и учинити. Него ви сте ми, пре неки дан, нешто алудирали на овакву или онакву могућност схватања католичког милијеа у Шоевом комаду. Ви „православац“, провели сте цео свој уметнички век у католичкој средини, па би било згодно да београдској публици Ви скренете пажњу на неке моменте...

— Молим. Треба нагласити да је католичка црква кроз цео средњи век била демократска установа: ни пролетерска, ни аристократска. Можда је то било и у противности са црквом Христовом, али се тек католичка црква појављује свакако као носилац идеја социјалне једнакости бар за једину класу. По католичкој цркви могао је сваки човек, ослањајући се на своје способности, успињати се лествицама хијерархије и стати напоредо с великашима и краљевима овога света. И по томе је католичка црква морала бити и политичка установа по своме устројству и чије смела допустити да њену социјалну базу, које је основ била база све културе онога времена — и то једне вредне културе (ми смо навикли сколастику гледати попреко, ма да је она изградила систем заносни дубљи и ближи човечанству, хуманистету, него што је наш данашњи, материјалистички систем), лакле та католичка црква није смела допустити да ту њену социјалну базу помере фантастични лудци, који су мож-

да били ближе Христу, али чија крв, макар и на крсту, не би искунила човечанство. Баш у томе се она разликује од средње-ековног православља, које је задржало много тешњу везу с примитивном мистиком, и кад Шо Јованчин мистицизам изазива протестантизмом, *ми* ћемо у томе протестантизму наћи много православних елемената. Јованчин индивидуализам је свакако више православан него католички.

II. Г. М. Исајловић, редитељ Шоовог дела, држи се златне средине у својој режији

— Ја сам вам већ рекао, драги господине, да немам шта да вам кажем..

— Па ипак, г. редитељу, цео тај комад Бернарда Шаа, које је подлога чудо, који је саздан на чуду да обори чудо, а чудо на крају постало суверен...

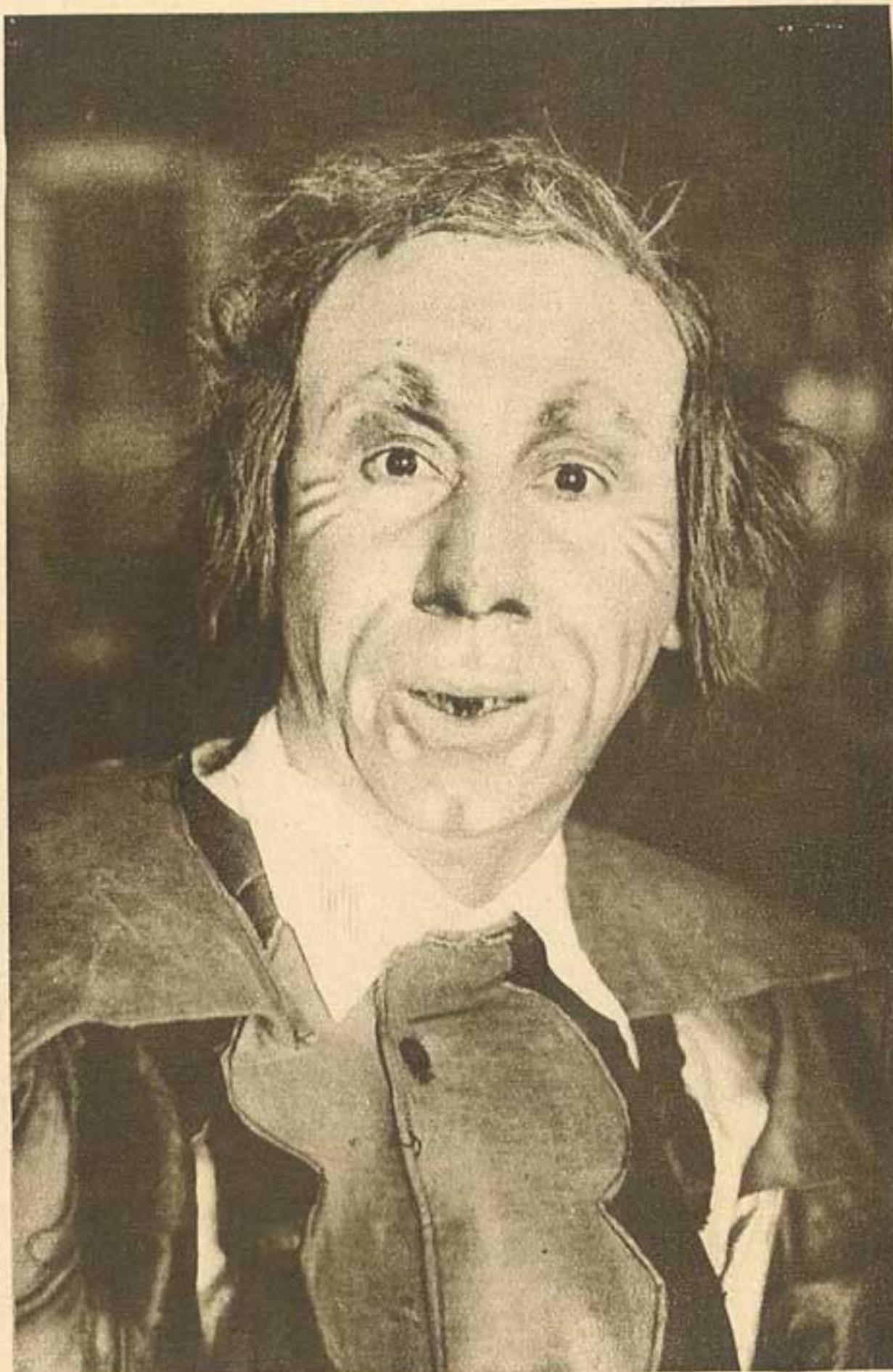
— Али зато цела та инсценација није никакво чудо. То гам је једна сасвим скромна ствар, ни мало сложена за редитеља, који силом не би тражио компликација. За човека, који је толико инсценисао Шаа, *Св. Јованка* није никакав проблем, али је у толико интересантна што је то прва истариска драма — бар колико ја знам — која је писана у томе стилу. Суштина ствари је у томе: потревити тон кога је писац тражио, *и да се не тражи и не учини ништа више него што то сам Бернард Шо тражи и хоће*.

— Тс бз била као *profession de foi* једнога редитеља који убеђено устаје против свемоћи редитељске и, тако рећи, самогаље у тапсвије време?

— Ја сам фенцијател људи — реч је, разуме се, о режији — који хоће да надмаши и самога писца; они највише кваре, јер уносе у дело оно што је писцу туђе и страно, а напокон — комад је ипак написао онај писац, је л' те?! Што се тиче саме *Свете Јованке*, ту имамо сасвим други тон него у другим драмским делима, и тај осебени стил је толико видљив и опишљив, да ја мислим да је тешко, да је немогуће погрешити у сценској реализацији комада. И сви су глумци то добро схватали. Према томе, ја заиста не бих имао што да вам кажем..

— Па ипак, г. редитељу, ви знате да је било неколико, више мање, различитих интерпретација „Св. Јованке“..

— Има их, али је све то *насиље*, и насиље које се чини писцу. А наш писац је — ствар је спите позната — и велики редитељ. Он је у своме предговору, па и у тексту, између редова у примедбама својим, толико рекао, дао толико редитељских мигова, савета, упустава и готових „рецепата“, да је редитељу заиста не само немогуће погрешити, већ је искључена и свака сумња о интерпретацији, то јест о намерама пишчевим у томе погледу. Ја не говорим о томе да ли је баш свака примедба и свако упуство пишчево практично за извођење: то је друга

Вас. Димитријевић-Шумски, члан београд-
ске опере, у балету „Копелија“.

Vas. Dimitrijević-Sumski, član beogradske
opere, u baletu „Kopelija“.

Фортунато, шеф београдског балета, и ба-
лерина Живановићева у једној балетској
сцени.

Fortunato, šef beogradskog baleta, i ba-
lerina Živanovićeva u jednoj baletskoj
sceni.

— Foto: Ronay, Pančevo —

ствар. Али све у свему, укупно узевши, толико је логично и лепо, да искључује могућност погрешке... и ја вам заиста ништа немам да кажем.

— Ви сте скромни, а ево, малочас сте додирнули једно питање на коме се чувени позоришни теоретичар Хагеман специјално задржало, и то баш говорећи о Шоу и о његовој маниji да исувинше пропраћа примедбама и упуштвима своје текстове, одајући свакако великому Енглезу признање, да су оне ипак много мање на сметњи и терету редитељима него, рецимо, анатације Габриеле д'Ануниција и Хермана Бара.

— Па ипак то ништа не смета, осмехнуо се г. Исајловић, да је ретко који редитељ у својим инсценацијама толико подбацио колико тај г. Хагеман. Он је један од оних редитеља који умеју лепо да — пишу. А Рајхардт, видите, не зна да пише, па има важи као први у својој струци. Него на ствар: писац једнога комада ипак може да даде најбоље прописе за инсценацију. По правилу бар, и реч је о величинама. И још: Бернард Шо даје текст у виду књиге, и он нема сцене. Зато он мора да буде опширенiji, да каже шта његове личности раде, да онише штимунг. Кад би дао само голи текст, његова драма ће би била за читање, а *Св. Јованку* људи читају врло много, много више него што је гледају на сцени. Па и самоме редитељу то, разуме се, олакшиша ствар, јер на пример, после сиог чувеног предговора, исприног до краја, не мора читати историју и друга помоћна дела. И ја, заиста, као што сами видите, немам шта да вам кажем..

— Па ипак, рећи ћете. Чуо сам, на пример, да сте гледали Таирова, чувеног Руса и новатора из Москве, и то управо у *Св. Јованци*?

— Видео сам их у Бечу. Али Таиров је редитељ који прави експерименте. Он има обичај, у својој маниji, да за ствар каже да је прана, кад је писац рекао „бело”, и обратно, разуме се. Цела *Св. Јованка* Таирова је — карикатура. Зато ја оданде нити могу што да примим нити ма шта контратам. Главну фигуру, Јованку, он је ставио у један немогућан став, држећи се буквално, дословце, речи у тексту из VI. чина, где се, на једноме месту каже, од прилике: „Нека вас не револтирају речи *обичне једне чобанке!*” И Таиров је, на основу тих речи, од Јованке силом начинио просту чобанку, и у пркос томе што се изриком вели да она није проста сељанка, већ у неку руку припада некој полу-буржоазији. Погрешка је код Таирова што је Јованку коинесквентно правио сеоском глупачом и стога свако идеално и лирско место вулгаризовао. То се пак не сме. С друге стране, исто је тако погрешно ту ствар играти и говорити, као рецимо, у Шилеровој *Јованци Орлеанци*. То је други екстрем, који би ипак био подношљивији него овај, Таировљев, где се Јованка приказује као обична сеоска глупача. Мене је лично Шоов ко-

мал усхитио, опчишио, и то баш са те дивне поезије, коју Таиров деградира вулгаризацијом. Нитде још Шо није показао толико поезије и природног осећања колико у *Св. Јованци*.

— А Ваша инсценација, напокон?

— Ја сам у својој инсценацији дао златну средину. Лирска места сам подвукao, а једну „оригиналист” — по — сваку цену” избегавао сам строго. Од тога би комад патио. То чека реде редитељи — „суврени”. Ниједан од ова два екстремна правца не би послужили комаду; користи му само трећи начин — снај који је сам Шо прописао. А он је дао један специјалан стил и тражи од редитеља специјалан стил — за историјску своју драму. Он ту на један специјалан начин схвата т. зв. „историјску верност”, о чему пише и у предговору своме „Цезару и Клеопатри”: он даје драму у тоњу и у начину који је војмљив, схватљив данашњим људима. Он у *Св. Јованци*, средњи век приближује садашњем човеку, и све његове фигуре: ратници, свештеници, краљеви, бискупи, инквизитори говоре сако како ми данас говоримо. И то нас забавља, а ми не видимо како нас то и учи. А колико је ту пред студија уложено! *Св. Јованка* је један од најлепших комада које сам ја у своме животу читao. Пун поезије, здраве а не сејменталне и сладуљаве. Узмите само изјаву Јованчину Динон како она чује гласове свејих светих прстектора: кроз брујање црквених звона! И приметићу вам нешто: ни у једноме тренутку није мистар бил ће досадна! Редитељ *Св. Јованке* не може да западне у положај, да ради свој посао из осећања дужности. Задовољство је слушати Шоове речи, ма по који пут, среједно. ...И још, после Шоове Јованке Шилерова Јованка је умрла. Та Шилер се чак није усудио ни да спали своју јунакињу, по историји! Али, у његову одбрану, морамо рећи да је то још и пре педесет година била немогућност: спаљивање би се сматрало као једна излишна грубост. Епохе се ређају једна за другом, и време оне лажне поетичности је прошло!..

III. Г-ђа Нада Ризник: Елизе и Јованка

На проби, у брзини, у међупаузи:

— Гледам вас, госпођо, како дивно савлађујете Шоа. Чак би и томе староме мистификатору речи и описанару логике заиграо мозак у прсима...

— Ја волим Шоа, господине. Ја сам већ тумачила тог симпатичног старог господина, коме су године неразориву гипност организма преселиле из минија у мозак. Ја сам толико волела Елизу у „Пигмалиону”. Знате већ...

— Сећам се. Млађа сестра Јованчина, је л' те? Разборито чељаде, још мало као и Јованка, али је штета што је ударила погрешним путем. Греси младости њеног духовног оца! Родила се с оне стране Књаза и запала у руке професорима старим нежењама, уместо да је се дочекају блазирани средњевековни

Прво Јеврејско Миниатурно позориште »А-
зазел« у Варшави: „Серенада“. — Prvo Židovsko Miniaturno Pozorište „Azazel“ u Warszawi: „Serenada“.

Прво Јеврејско Миниатурно Позориште „А-
зазел“ у Варшави: „Гевалд Доктор“. —
Foto I. Szwalbe, Warszawa —
Prvo Židovsko Miniaturno Pozorište „Azazel“ u Warszawi: „Gewald Doktor“. — Foto I. Szwalbe, Warszawa —

Прво Јеврејско Миниатурно Позориште „А-
зазел“ у Варшави: Ола Лилит, „козица
Азазела“. — Prvo Židovsko Miniaturno Pozorište „Azazel“ u Warszawi: Ola Lilith, Kozka
„Azazela“. — Foto: I. Szwalbe, Warszawa. —

француски бискупи, који би још да окупају и чудо, од дуга времена, и деморализане и дегутиране војсковође, којима такође треба чудо зато што ракија више није у стању да подигне „морал” трупа...

= Немојте ми врећати Елизу! Светите се мени, ако хоћете! Или је и за вас, како оно рече Шо у своме предговору *Светој Јованци*, у поглављу упућеном на адресу позоришних критичара, ини у позориште исто што и проклетство Адамово а комад који слушате зло које се има претрпети у зију лица својега?

— О, о, о, па Ви сте, госпођо, дубље простирили предговор *Св. Јованци!* А то даје једну гаранцију више да ћемо добити једну велику креацију!

= Читала сам га, господине, и добро га знам.

— Е, па то ми сад имамо као неку Елизу после васпитања, госпођо?! Сасвим. Него сетите се Елизе! Она се, пред крај, кажала што је постала учена, што је знала...

= ... Па сте се уплашили да учена Јованка не убије Свету Јованку? Је л'те? Али ја нећу ни да будем учена Јованка. Јованка је била неписмена; она је деловала жаром свога надахнућа, — и за то је била „света”. Ја се трудим да постанем права Шоова Јованка. Потребно је осетити се неписменом Јованком, да би се постало *Света Јованка*.

И. Ј.

Анатомија кина

У чему лежи тајна „Мутавога Цина?”

III

Има још један узрок томе што позориште зврји прагно а биоскопи су дунке пуни: гледаоци су, у сценској уметности, престали ценити човечји глас с његовим интонацијама и вибрацијама. А глас глумца у позоришту вије споредност, ини случајни детаљ. Он је душа, темељ, централни елеменат сценског стварања.

Дубоки познавалац тајни сценске уметности, руски велики драматург Остревски, у своме раду о представе својих комада не друкчије него иза кулиса, да визуелни утисци не би одвраћали његову пажњу од интонације глумачких гласова. Разуме се да је то једна крајност, пошто су сценске творевине састављене из хармоничног сливања свих средстава која позорница ставља на расположење. Али је и у тој крајности имало дубоког смисла, јер нас глас глумца с његовим интонацијама најдубље уводи у унутрашњи свет психичких преживљавања лица која се приказују на сцени. Одбацијући глас с његовим интонацијама и вибрацијама, с његовим тембром и тре-

перењем, ми одбацујемо једини онај кључ помоћу којега се макар мало могу отворити врата у најинтимније тајне одаје индивидуалне човечје душе.

Има још један узрок зашто кинематограф сеја у данашње време. Садашњи гледаљац врло радо прихвата своје погледе на спољашње шаре живота, не осећајући особите жеље за удублјивањем у психолошке тајне човечје душе. Њега интересују људи а не занима га човек, ситуације а не они дубоки покрети душе, које је тешко уловити, а који те ситуације и стварају; интересује га суков страсти у њиховим спољним односима, календоскопско низање и смењивање слика из живота а никако унутарња лабораторија човечјег духа.

Па шта све ово значи? То значи да се у духовном животу савременог друштва доделило нешто, што је затушило интерес за личност, саму по себи, за личност као такову, па је превладао однос према личности једино као према влакну животне тканине, једино као према малецном простом завртилу животног механизма.

И пехотице се пита човек када ће се опет почети ценити не само људи већ и сам човек, не само људска маса као материјал за различите социјалне огледе, него и личност као створење које има своју сопствену цену и вредност. Ето, тада ћемо поново осетити жељу не само да набрзо представамо сличице у књизи живота, него да се задубљујемо и у текст па чак да се ушићемо читати и оно што се крије између њених редова. Тада ће нам бити досадно у кинематографу, а позоришна сцена ће поново испољити своје чари и своју моћ над гледаоцима. А тада ћемо поново почети ценити оно што сачињава вишу вредност театра: то је непосредан психички узајамни однос између глумца у односу на гледаоца и гледаоца у односу на глумца — јутку глумљења. Такав узајамни одношав сасвим је нешто у кинематографу између гледаоца и слике која ћина.

Китин.

Признања

Г.Г. Брезовшек и Сотировић одликовани

Г. Иван Брезовшек, диригент београдске опере, одликован је чехословачким орденом Белог Лава за своје заслуге на ревновном и марном ширењу ческе музике у нашој средини. Г. Брезовшек је нарочито стекао заслуга лепим креацијама „Продане невесте“ и „Пољупца“, које је дао у нашој Опери.

Поводом његове 25-годишњице Њ. В. Краљ одликовао је г. Драгољуба Сотировића орденом Св. Саве IV степена.

Наша честитања!

Министар Просвете, г. Степан Радић \times , на прослави Драгољуба Сотировића у београдском Народном Гозоришту: на сцени. (1 Сотировић као Стојан Марић у „Пљуску“; 2. Управник београдског театра г. Милан Предић; 3. директор драме г. др. Б. Гавела; 4. делегат зајребачког Казалишта г. Павић; 5. г. Јсајловић; 6. г. Богић).

Фото: Вл. Г. "Чвр" — Београд

Ministar Prosvete, g. Stepan Radić \times , na proslavi Dragoljuba Sotirovića u beogradskom Narodnom Pozorištu: na sceni. (1 Sotirović kao Stojan Marić u „Pljusku“; 2. Upravnik beogradskog teatra g. Milan predić; 3. direktor drame g. dr. B. Gavela; 4. delegat zagrebačkog Kazališta g. Pavić; 5. g. Isajlović; 6. g. Bogić).

Foto: Vl. Benčić — Beograd

Из Букурешта

Нарочито нисмо питали управу београдског театра за обавештење, - да нам једна пикантерија не би била покварена евентуалним демантијем

Ми смо, пре месец-два, јавили читаоцима, у једном сензионском допису из Букурешта, како су се у тамошњој опери Румуни певачи побуњили против странаша, нарочито против Руса који потискују домаће, како су највиши штрајк и, најзад, иступили из опере.

Сад опет дајемо реч своме дописнику, скидајући са уредништва сваку одговорност, у свима погледима. Тачна или нетачна, тенденциозна или полутенденциозна или нетенденциозна, ствар је карактеристична и „всјачески“ поучна. Елем, има реч наш дописник, с напоменом да је први знак интиља који ће доћи, — напи, из београдске редакције.

Румунска опера у Београду?

По Букурешту се сада врло много прича о томе да ће штрајк трупа оперских уметника Румунске Опere, који су ступили у штрајк у новембру прошле године, сада, после гостовања по разним градовима Румуније, отпутовати у иностранство. Потпомагана средствима једне спозиционе политичке странке, колико да се не распадне, сва група уметника са редитељем Арати на челу, веле, склонила је споразум с театрима у Цариграду, Софији и Београду, где намерава дати из оперских представа, да би иностранству показала певаче, које је тако мало ценила управа Букурештанске Опere, па су их тако лако забравили и букурештанска сперомани. Ако вест није тачна, карактеристична је као глас који се пири по Букурешту...

Гостовања: и Грушчински!

Ова сперска сезона у Букурешту тече готово искључиво у гостовањима: Јипковскаја, Рајчев, Залевски, Ључезарскаја, Арене и Грушчински — сви васпитаници старе руске школе, доказали су једногут више чињеницу, да је руски театар пре револуције био права школа уметности, а овде су то доказали нарочито прва три уметника: Јипковскаја, Рајчев и Залевски. И, после њих, Ључезарскаја која овде није ништа ново, пошто је у претпрошлом сезони била стални члан Букурештанске Опere. Нешто слабије прошло је гостовање Аренса, који је овамо дошао с рекламом миленског позоришта „Ла Скала“: али му то није помогло и публика га је примила хладно. Последњи пак

гост, тенор Грушчински из Варшаве, који влада прекрасним и дивним гласом, има један непријатан дефект: детонира!

А баш никако нису имали среће певачи Талијани, који су морали прогутати и прекоре и протесте и публике и дирекције опере, пошто апсолутно нису спретали нити један део рекламе и нада које су у њих полагале!

Новитети

У последње време опера је прије пут изнела на сцену Офенбахове „Хофманове приче“ у интересантној и оригиналној постави редитеља Василија Серастијановића и с декором руског сликара В. Федорова. Премијера је била један свечан спектакл са веома повишеним ценама. Публика је примила утиске врло љубљено и изразила гласно допадање декору новог и оригиналног стила и костимима који су се уметнички издигли високо над дотадашњом безукусношћу назови — модерниста.

Букурештанска критика је нарочито истакла ову нову и интересантну појаву, сматрајући ову премијеру најуспелијим театрским догађајем сезоне.

Питојев с труном

Огромно интересовање у публици изазвала је драмска трупа из Париза са руским уметницима на челу: братом и сестром Питојевима. Представе су текле посредневно пред потпуно пуном кућом.

С.

ЧУВАЈТЕ СВОЈЕ ЛИЦЕ

од штетног учинка сапуна, који Вам произвади бубуљице, лишаје, иреране наборе и ине кожне маље. Употребљујте за прање лица једино перфектно од много лечника препоручено средство Паришку емулзију

„Visagine Adelina Patti“
чиме ћете постићи трајну свежину тена и ослободити се свију кожних нечистоћа. Признанице стижу дневно. Добива се у лекарнама, дрогеријама и парфимеријама уз цену од 30 динара по бочици. :—: Главно стовариште за Југославију;

Загреб, Гајева улица 8

I. G. Kрešimir Baranović dirigirao je Pučiniјevu operu "Manon Lescot", која је недавно имала премијеру у Загребу. — 2. Г-ђа Мирослава Мокрањац, професор Музичке Школе у Београду, суделује на концерту Београдског Музичког Друштва 21. 0. мса у Мањежу.

I. G. Krešimir Baranović dirigirao je Pučiniјеву operu "Manon Lescot", која је недавно имала премијеру у Загребу. — 2. G-ђа Miroslava Mokranjac, profesor Muzičke Škole u Beogradu, sudeluje na koncertu Beogradskog Muzičkog Društva 21. 0. mca u Mađežu.

N. Pozoriште у Скопљу, III. slika Šekspirove »Priptomljene Zloće«: Н. Позориште у Скопљу, III. слика Шекспирове »Приптомљене Д. Џимићка (»Злочак«), Д. Раденковић (Петручик) и И. Раденковић (Бјанка). Режија: А. Верешчагин.

— Foto: Урош Вучерић. Скопље —

U Osijeku**Narodno Kazalište: poslednji noviteti**

"Pirovanje" i "Djido". — U subotu 27 februara, davana je prvi put u Osijeku drama „Pirovanje“ od g. Mite Dimitrijevića. Glavnu ulogu, Olgu Marić, igrala je kao gost g-đa Ninu Vavra, a ostale glavne uloge: g-de Vincens-Barlović, Jovanović, Rakarić, gg. Hladić, Martinčević, Aćimović, Biluš, Veselinović, Rakarić, Dobrić, Potokar i dr. Režiser A. Gavrilović. Predstavi je prisustvovao sam autor, g. Dimitrijević.

U spomen 20-godišnjice smrti Janka M. Veselinovića davan je, 7. o. m. „Djido“ u djelomično novoj razdiobi glavnih uloga: g-đe Jesich, Jovanović, Rakarić, Simić, gg. Stojković, Aćimović, Veselinović, Rakarić, Plemenčić, Dobrić, itd. Režiser g. Gavrilović, dirigent g. Švarc.

Opera. — U Verdijevoj „Aidi“, 1 marta, nastupio je prvi put tenorist g. Vasilije Levicki, koji je došao iz Praga.

Sada se spremaju u operi „Samson i Dalila“ od Saint-Sensa.

Simfonijski koncerat. — 8 o. m. daval je osječka filharmonija simfonijski koncerat s ovim programom: Dvoržak: E-mol simfonija; Wagner: Predigra „Tristan i Isolda“ i „Idila Sigfrida“. Dirigent Lav Mirski. Kuća je za ovaj koncerat bila posve rasprodana.

Predavanje o narodnim pjesmama. — U nizu predavanja, što ih prireduje Društvo za promicanje umjetnosti i znanosti u Osijeku, održao je jedno predavanje član osječkog kazališta, g. Aca Gavrilović, i o tom predavanju piše osječki „Hrvatski List“: „Nastojanje Društva za promicanje umjetnosti i znanosti u Osijeku imalo je u nedelju, 7 o. m., vanredan uspjeh. U nizu predavanja, što ih, uz besplatan pristup, priređuje to društvo, održao je g. Aca Gavrilović, član Narodnog Kazališta, predavanje o narodnim pjesmama i zatim recitirao izabrani ciklus iz Vukove zbirke. G. Gavrilović istakao je u svom predavanju golemu vrijednost naše narodne poezije, koja ne samo da je veličanstveni spomenik stvaralačke snage naše nacije, nego je u patničkom životu našega naroda značila svjetionik u ropskom mraku, značila je svjetlu vjeru u više, u duševno, u nematerijalno — i upravo narodna poezija znači smisao naše rasne kulture, ona je nesumnjivo spomenik Slave i svjedočanstvo da se, govoreći o nama, uopće može govoriti o kulturi južnih Slavena. Prikazavši ukratko historijat sakupljanja toga narodnog blaga, g. Gavrilović je recitovao ciklus pjesama, koje su u majstorskoj interpretaciji Ace Gavrilovića snažno djelovale na sve prisutne, napose pjesma o „Nevjeri Ljube Grujice Novakovića“.

Гошће из Загребa**Злата Ђунђенац — Марија Ружичка
Штроци — Вика Подгорска**

После другог гостовања g-ђе Злате Ђунђенац—Гавела, у овој сезони, београдско Народно Позориште већ је обезбедило скрашњи долазак највеће наше трагеткиње, уважене g-ђе Ружичке—Штроци, која ће изнади пред престоничку публику у „Смрти мајке Јутовића“, у „Машкарата“ и на премиери „Лепе пустоловине“ (после ће ту улогу играти g-ђа Таборска).

G-ђа Вика Подгорска, спет првакиња загребачке драме, доћи ће нам после маркизе Штроци. Њу ћемо, првенствено видети у Шкоју „Светој Јеванђелији“, као Јованку, која јој је креација донела својеручно писмо енглеског драматичара, а које смеши већ репродуковали у једном од прошлих бројева.

Загреб**После промена у казалишту**

Г. Трешчић, који је једанпут већ био интендант, претпоставио је да се одрекне тог горког хлеба, и није се примњу. Тако је на челу установе стао г. Ј. Бах, који је већ једном био адмирал директор казалишта. Као такав је и сада именован, али пошто тога звања нема у буџету, он ће од 1-ог идућег имати ранг који одговара ген. секретару. Међутим г. Бах нема формалних квалификација, које се траже по чиновничком закону, тако да ће бити, према административним „линија-зеријама“, „з“ у та „вршилац дужности“, дакле в. д. ген. секретар, в. д. д. директор. Г. Иво Рајић требао је постати директором „“ али он тај положај не прима зато што не стиже у средину дужности редитељског посла, пошто казалиште има само ће седиља (њега и г. Штроција). Дужност директора драме вршио је г. Кулунцић до сада.

Ми не знамо шта ће сада да ради г. Кулунцић у казалишту, али ако би било могућности и, да нас неко пита, препоручили бисмо да се нађе начина да се овај спреман млад човек, један од наших најјачих позоришних људи уопште, што пре доведе у престонички театар.

Иначе, што се тиче репертоара, у загребачком казалишту спремају се следеће ствари: Шекспирово „Много вике ни око штета“ (режира г. Иво Рајић), „Нок“ или „Тријумф“ Жила Роменса (режира г. Павић) и „Пег, срце моје“ (г. Тито Штроци).

Прво Јеврејско Минијатурно Позориште „Азазел“ у Варшави: В. Годик, конферансије „Азазела“.

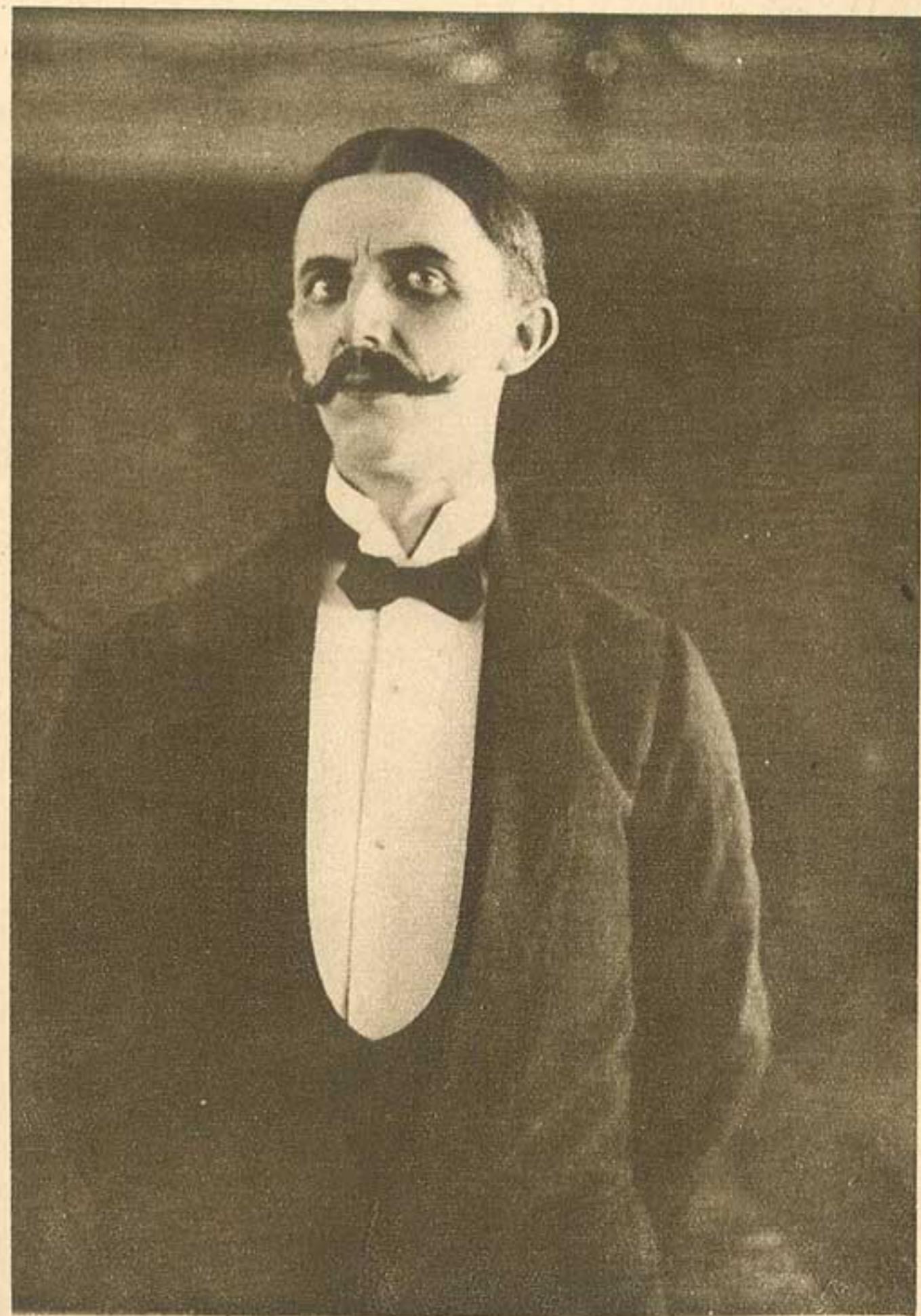

Prvo Jevrejsko Miniaturno Pozorište „Azazel“ u Warszawi: V. Godik, conférencier „Azazela“

Прво Јеврејско Минијатурно Позориште „Азазел“ у Варшави: „Актуалиа“.

— Foto: I. Szwalbe, Warszawa —

»Многаја љетак у Београду: С. Милутиновић као Спасоје Петровић, трговац и члан виће као Spasoje Petrović, trgovac i član upr. odbora banke.

Foto: Влад. Бенчић — Београд

Кроз варшавска позоришта

AZAZEL

Први Јеврејски Театар Минијатура

Пrestоница Польске има један милион становника. Од тога 300.000 припада „народу изабраном“. Дакле, није без важности, ако се мало позабавимо репрезентантом културног центра синагога Израиља у Варшави.

Азазел: то је легендарна фигура Јевреја. Значи, у пребоду, нешто слободнијем: Бурдањов магарац. — — У она времена, или како јеванђеље учи, „во времја оно“, — код Јевреја, за време бербе винограда, приређивање су биле т. зв. „дитонизације“. Где је грожђе, ту је и вико; а где је вико, — ту је и весеље. Дакле, — *баханамје*. Апотеоса свега била је: полагање *јарца* на жртвеник. И данашњи постоји тај обичај. Не треба и да се далеко. На пример, наш кићени Срем. „Девојка здрава ко дреј“, и т. д. Рајлика је у томе што у Срему данас, за време берое, не играју голинави и нико не пеку „свза“ (рецимо) за Согоре, — него за своје благоутробије!

Толико као етнологија, за свај здиста симпатичан театар. Симпатичан је он, поред свих осталих вредносних валора, и због тога што је оличење *искрености*. Нако то може изгледати као парадокс (музик-хол и искреност!), ипак је тако. Јер „Terskie øko“ и „Qui pro quo“ — продукт су покривених Јевреја. Значи да су по јестеству једнаки. „Азазел“ — узима задатак тежи. Хоће да покаже свету чисту, без *bastardacija* и маскирања, културу и сценски прогрес своје расе. Оли који су имали прилике упознати се са психологијом жидовске нације, признаће да је то реткост! Зашто? Јевреји су сматрани, кроз читавих десет столећа, као баласт. Као шуга, која је одувек била опасност по глатку кожу, — тако је Јевреји био опасност за нашу мегаломанију!

Немојте мислити да сам илађен или да пишем псалме Јеврејима! Не. Примећујем то што, уссталом, мора приметити сваки објективан посматрач, који је имао прилике упознати се с правим Јеврејима, „en masse“. Једна мала илустрација: Сусрећете Јеврејина. Без обзира на ваше расположење, пријатељско или непријатељско према њему, стари или млади сусреће вас поизнос, насмејана лица? Зашто? То је инкарнација, то је дубока линија психике: јеврејског робовања. Научили су и примили ту власност за самоодбрану. Гонјени су, (с разлогом или без разлога, у то не залазим) и бране се. Као шта су животиње обезбеђене одговарајућом спољашњоћу, којом их природа брани од непријатеља, тако се и они бране слаткоречигонију и снисходњивији.

Ако ми неко узме за зло што сам толико посветио пажње „мањинама“ (Јевреје свуда називају тако), упозоравам их на ону: „Не судите, да вам се не суди!“

Али, хајдмо у „Азазел“.

Мајушна сала, мали персонал — а велике емоције. Представе се воде на „жаргону“, а то значи на жидовском језику. Једва сам половину разумео (с немачког), а и то је одвише да им се захвалим. У свом првом почетном програму (отворен 24. II. 1926), који је сложен „rag excellence“ европејски — избацио је „Азазел“ први и једини шлагер! Од како постоји Варшава није било ни у једном Музик-халу такве мелодичне песме као шта је „Азазел-шими“. Како се то догодило: да ли је композитор и либретиста скривавао свој таленат, да би га показао при инаугурацији свога театра — или је који други узрок, не зна се. Доста — да је Варшава изненађена. Додајем да је шлагер повериен дотле непознатој субрети г-ђици Оли Лилит. Та артистка је учинила читав лом...

Ево је, подилази публици са својим шлагером и обраћа се појединцу — ни криву ни дужну — са овим рефреном (наравно у жаргону):

Ој лоз мих уп, ој ди шлимазл.

Хест шинит гетрофен

То лејт дих шлофен.

Ој лоз мих геји, геји ди шлимазл

Ду бист фар мир цу клајн, то геј — и' азазел.

што у нешто слободнијем преводу значи:

Ој, пусти ме (не брљај), ти балавче

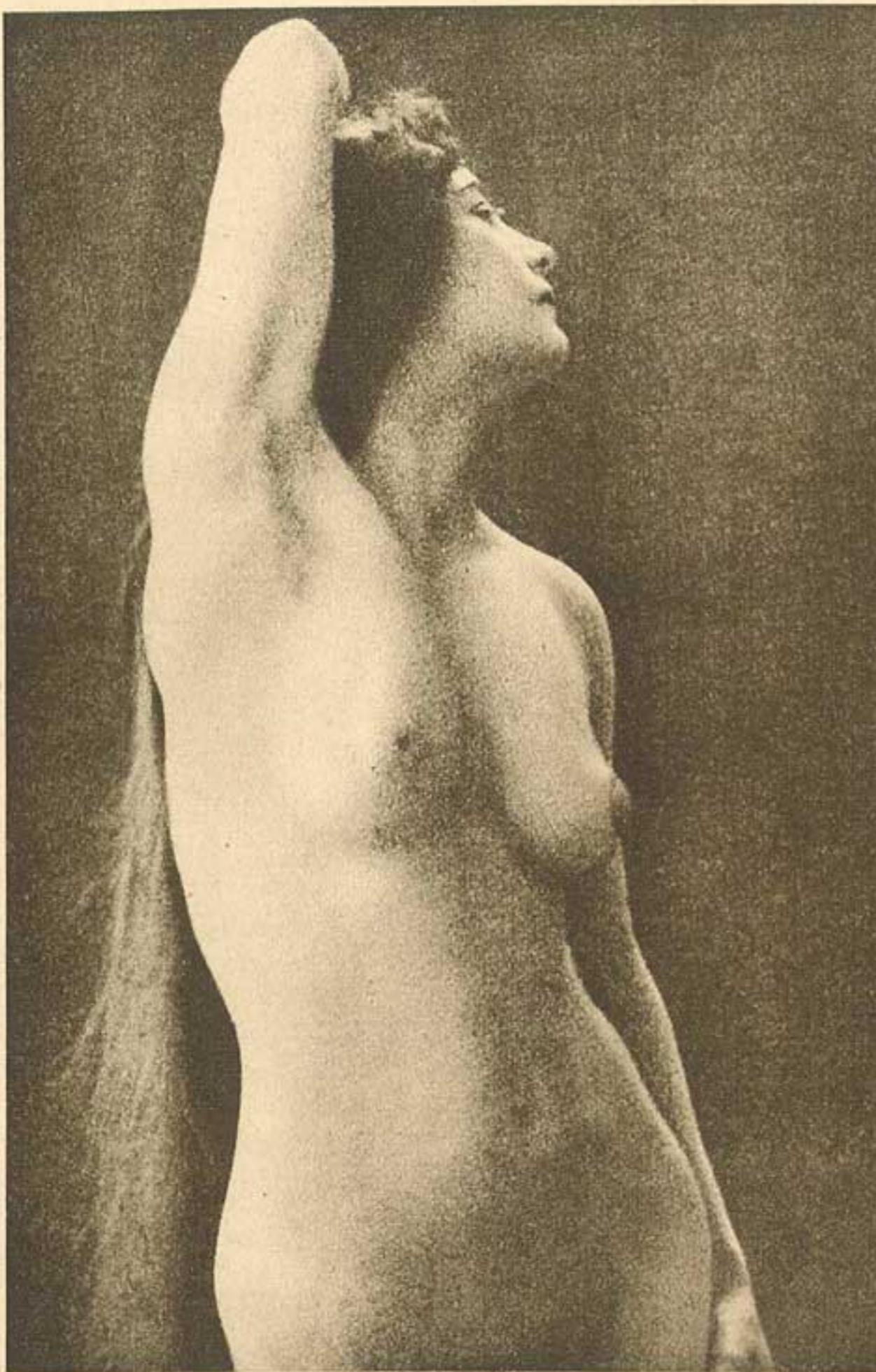
Ниси погодио, — де боље спавај!

Ој, пусти ме, не брљај, блесавко

Што се качиши, кад си мали — — иди до врага!

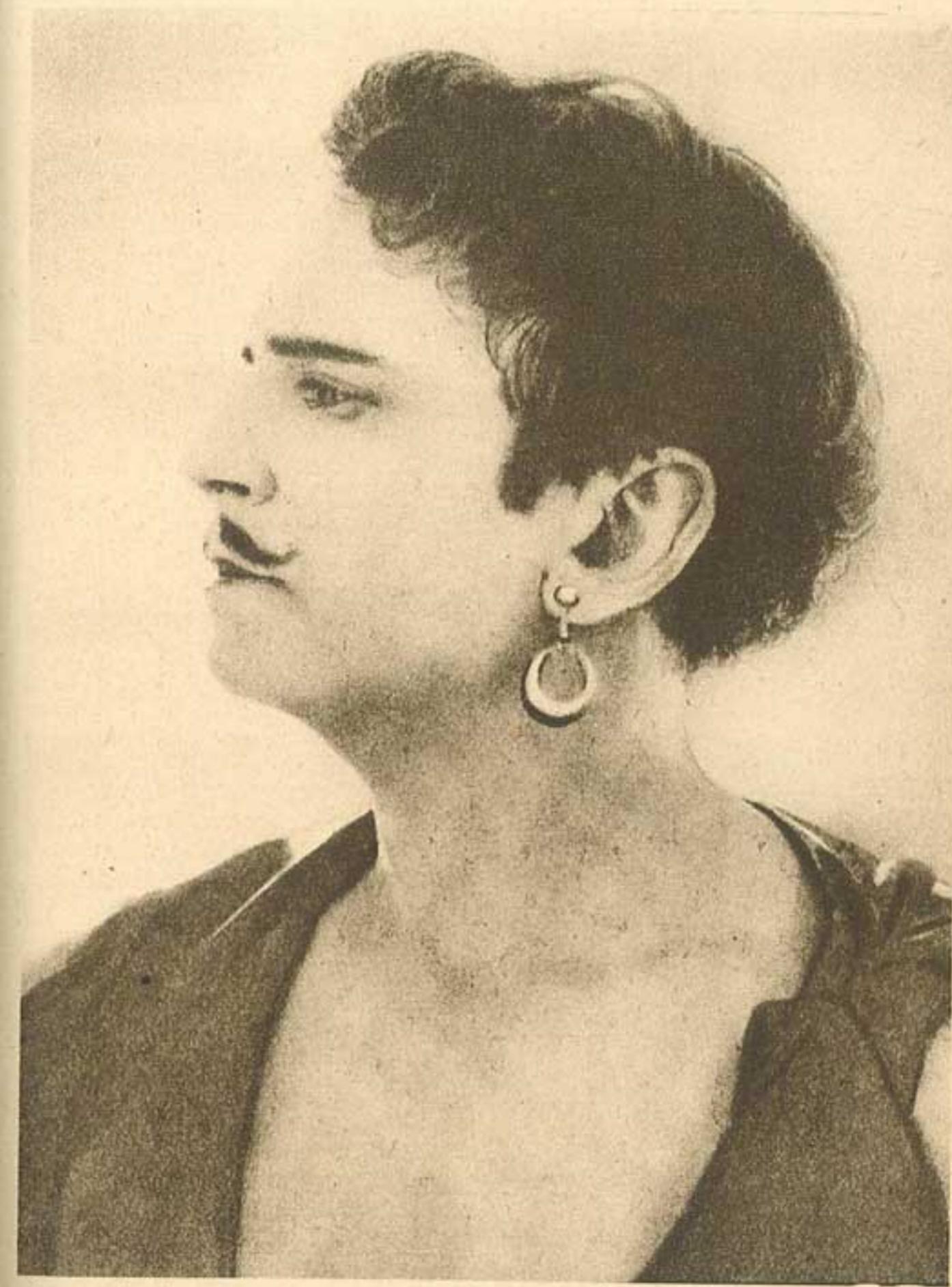
У глуми г-ђице Лилит осећа се чист натурализам, ишта усљеног, простота, лакоћа, гипност — а толико чари... Рекао бих да нам жели показати специфик жидовске музе. Директори осталих театара таквог калибра — наравно, одмах су се заинтересовали око ње, као и око тога: како би је придобили за своје позориште. Ола Лилит је данас у Варшави популарнија него ма која друга сценска звезда.

Програм се слаже из 14 тачака. Обухвата „пето кроз десет“ све. Од „вица до метафизике“. Од нарочитаг значаја су: „Азазел-Шими“, „Јерузалимљанке“ (песме), польско-жидовски споразум „Judeo-Polonia“, врло актуелна гротеска „Gerald Doktor“, скоч основан на животу жидовском: архивесело. Поврх свију је г. Владислав Годик, конференсијер европског калибра. Елегвенија, хумор, мимика и — присебност духа изнад свега. Нема код њих шаблона. Увек је гледалац у грозници, неизвесност широке границе вица и лакрије.

J. C. фон Дирен: СЛОБОДНА (полуакт)

J. C. von Dühren: FREI! (Halbakt)

Дуглас Фербенкс, после филма „Дон Х, Зоров син“, реализује сада велики филм „Црни гусар“, с идејом којега се носи по-давно. Наша слика приказује овога стара у његовој новој улози, која ће му учврстити старију славу широм света.

Duglas Ferbenks, posle filma „Don X, Zorov sin“, realizuje sada veliki film „Crni gusar“, s idejom kojega se nosi poodavno. Naša slika prikazuje ovoga stara u njegovoj novej ulazi, koja će mu učvrstiti staru slavu širom sveta.

Резговарајући са г. Давидом Херманом (режисер), дознао сам да је исти са својом дружином (од које је један део у Америци а други сведе) обишао читаву Европу, где је иступао са чисто јидовским репертоаром поздрављан од свију, због своје режије. Он је први режирао и сценски обрадио „Дибука“ Анског. У његовим радовима примећује се изразит прагац: тежња хармонизације између сцене и гледалаца . . . Могу жалити сви љубитељи уметности те врсте — што је Херман Јеврејин, те као такав не може доћи до потпуног изражавања. Осим ако промени паролу, то јест, ако напусти искреност и ако се покори искушену, као што то многи Јидови чине, — ако се дакле покрсти, има све могућности да потуче свог саплеменика Рајхарда из Бече. Тек сад примећујем колико сам испуџао. Тема је пуне еротике, а човек је грешан.

Завршавам да ми г. Ник. Јовановић не запева:

„Oj los mich up, oj di schlimazl“.

Варшава 1. II. 1926.

Влад. Николић.

Праг—Београд

Последње гостовање Маре Таборске у Прагу: шта пишу Чеси

— Уз нашу слику на 1. страни —

Половином прошлога месеца креирала је првакиња престонице драме, г-ђа Мара Таборска, улогу Норе у прашком Народном Диводлу. Том приликом је г-ђа Таборска пробудила у Прагу успомене на своје прве уметничке борбене године у своме родном месту, када је сна, као глумица, помогла младој генерацији ческој да се отргне и збаци тешки јарам наслеђа које гуни. Остали су до данашњега дана чувени т. зв. цињкуси Марушике Таборске, која је, после, постала наша и осталла наша. Толико наша, да сад, на пример, прашка штампа, величавујући нашу уметницу а своје дете, пише о њеној „чешко-српској“ Нори.

Познати књижевник Јарослов Хилберт пише у Венкову: „Пробудити у нама старе успомене било јој је врло лако, јер се њена спољашњост врло мало изменила а и природа глуме осталла иста. Темперамент, животна снага, искра и жар ту су, као и пре: само јој гестикулација данас има сасвим већ јужни тип, а у игри на крају другог чина, код њене Норе је више него јасно да зна шта је то крв Јадрана . . .“

Проф. Ј. Водак у Чешком Слову каже, између остalog: „. . . Г-ђа Таборска својом креацијом није покварила успомене, већ их је оснажила радосним нашим сазнањем, да се је њена уметност развила а да је нашла у српском Београду место врло погодно за свој уметнички пут. Њен тест . . . глума . . . схвата-

ње . . . — то све доказује да је београдско позориште добра школа, у којој један таленат не пропада већ расте“. После тога цео стунац детаљне карактеристике одличне игре г-ђе Таборске.

У истом смислу пишу и *Народни Политика* и *Трибуна*, која заглавава речима: „. . . стигла је у туђину. Данас када се дивимо многим пртама њене глуме, можемо у толико јасније очитити какав је губитак био њен одлазак. Данас је, жалибоже, већ каоно!“

Дубровник

Дилетанти у Бондином Казалишту

ДУБРОВАЧКО ДРАМСКО ДРУШТВО, под управом г. А. Турине, даваће 24. и 25. марта о. г. у Бондином театру своју нову премијеру: Нунићеву драму *Тако је морало бити*. За овај комад позвана је на гостовање г-ђа Кешељевић—Цуна, првакиња сарајевске драме, да креира главну улогу у овоме комаду.

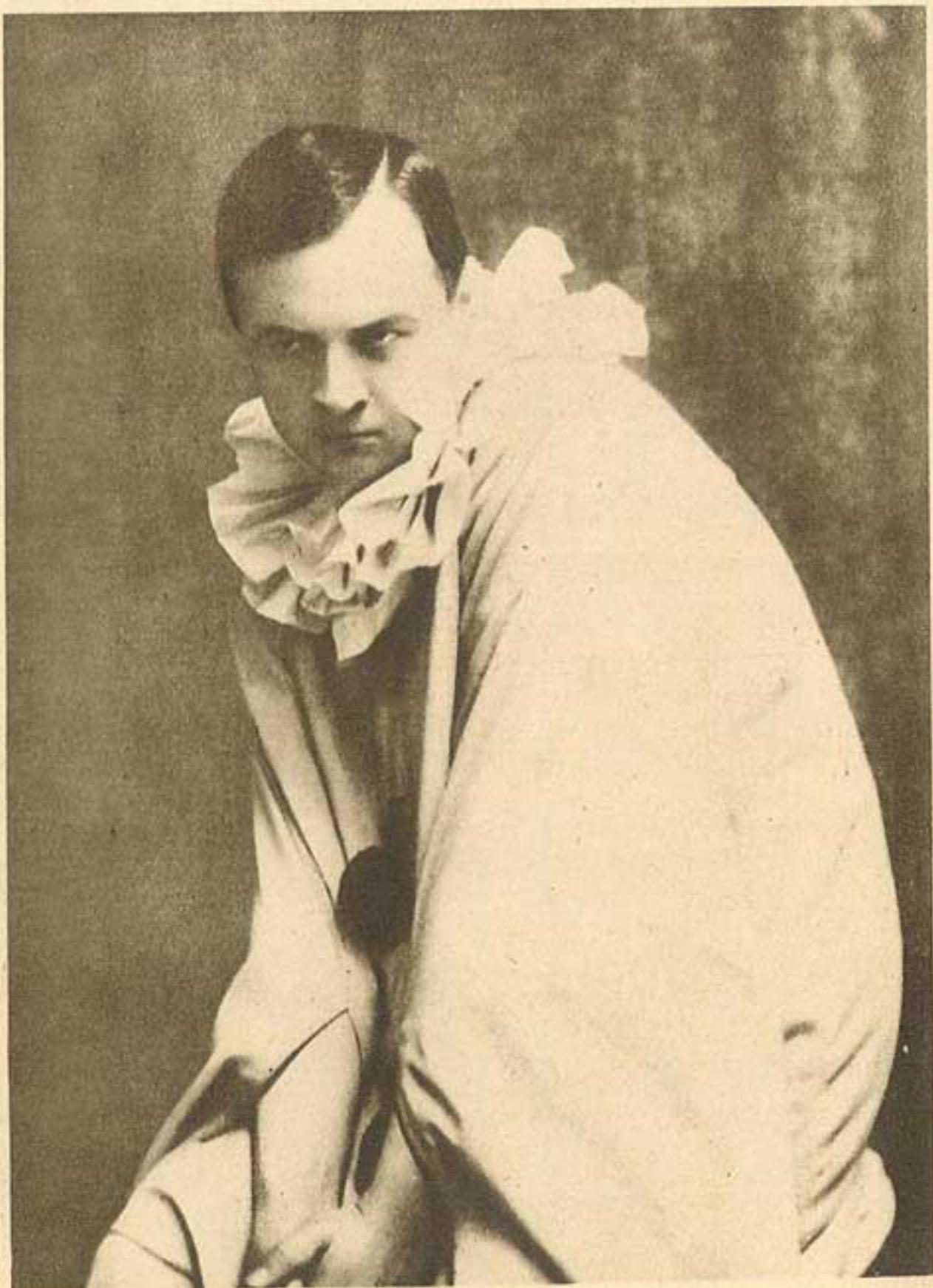
ЛУБРОВАЧКА ПОЗОРИЩНА ДРУЖИНА Нардели, како изгледа, у распаду је, пошто се г-ђа Беговић ни до данас није вратила из Загреба. А она је водила све, па су се разишли и остали чланови. Према томе, изгледа да је ово друштво своју овогодишњу сезону завршило са „Бакара“.

Репертоар

Београдско Народно Позориште

ПОНДЕОНИК: „Аида“ (гостовање Захарове, Гр. шчинског), „Затије“; УТОРАК: „Многаја љета“ и концерат руског Нар. Универзитета; СРЕДА: „Мадам Бетерфлај“ (гост Зл. Ђуђевића) и „Стари Хајделберг“ (Акад. Позориште у Мањежу); ЧЕТВРТАК: „Св. Јованка“ (премијера) и „Пепељуга“ (дневна, Позориште с луткама); ПЕТАК: „Чергарп“ (гости: Ђуђевић и Ријавец) и „Пег, ерце моје!“; СУБОТА: „Св. Јованка“ и „Копелија“ II чин, „Басне и приче“, балет (Мањеж); НЕДЕЉА: „Сутон“ и „Валнуриска ноћ“ (дневна, Ријавец гост) и „Јулије Цезар“ у Вел. згради и. у Мањежу; 11 с. пр. п. Матице: концерат Беогр. Муз. Друштва; 3 с. „Мала Бирага“, и Вече Глум.-балетске школе.

Ст. Грушчински, тенор варшавске опере, као Канио («Бајаци») у Варшави. Сад прослављени певач гостује у Београду и, после Кания и Дон-Хосеа прошле недеље, пева у понедеоник партију Радамеса у «Аиди»,

St. Gruszczynski, tenor varšavske opere, kao Kanio („Bajaci“) u Warszawi. Sad proslavljeni pevač gostuje u Beogradu i, posle Kania i Don-Hosea prošle nedelje, peva u ponedeonik partiju Radamesa u „Aidi“. — Foto: Jan Malarski, Warszawa —

Одговорни уредник Никола Б. Јовановић. Власник „Илустрација“, Београд. Годишња претплата 180 динара; полугодишња 90 динара; тромесечна 45 динара. Претплата се шаље у Београд, Косовска улица, 11. — „Макарије“ А. Д. Земун.